

AZL N.V. verzorgt de administratie:

Postbus 4471, 6401 CZ Heerlen
T 088 - 116 2000
E pf-msd@azl.eu

VERSLAG DEELNEMERSVERGADERING 2016 BOXMEER EN OSS D.D. 23 JUNI 2016 EN HAARLEM D.D. 30 JUNI 2016

---

1. Opening/Mededelingen

De heer Mattijssen, voorzitter van het bestuur van Stichting Pensioenfonds MSD, opent de deelnemersvergadering en begroet alle aanwezigen. Op de MSD-locatie in Oss zijn circa 80 deelnemers aanwezig, in Boxmeer circa 65 en in Haarlem circa 55 deelnemers (inclusief gewezen deelnemers en pensioengerechtigden). Op alle drie de locaties wordt dezelfde presentatie gegeven en er wordt één verslag gemaakt. De slides van de presentatie worden na de laatste deelnemersvergadering (dit jaar in Haarlem) op de website van het fonds geplaatst.

De voorzitter deelt mede dat de opzet van deze deelnemersvergadering iets gewijzigd is naar aanleiding van de in 2015 ingevulde evaluatieformulieren over de deelnemersvergadering 2015. Hoewel de vorm en inhoud van de deelnemersvergadering 2015 in zijn geheel als goed werd beoordeeld, kwam uit de evaluatieformulieren in hoofdzaak naar voren dat de deelnemersvergadering korter en minder technisch zou mogen zijn. Bovendien werd er vorige keer, zo was de indruk, teveel stilgestaan bij persoonlijke vragen of vragen die wel heel diep ingingen op de materie. Daarom zullen deze nu worden geparkeerd tot het einde van de vergadering ofwel na afloop van de vergadering worden beantwoord.

2. Behandeling en vaststelling van het verslag van de deelnemersvergadering in 2015

In 2015 heeft op de MSD-locatie in Haarlem de deelnemersvergadering plaatsgevonden op 22 september 2015. Op de locaties in Oss en Boxmeer heeft op 1 oktober 2015 de deelnemersvergadering plaatsgevonden. Van deze deelnemersvergaderingen is één gezamenlijk concept-verslag gemaakt dat op de website van het fonds is geplaatst.

Op alle drie de MSD-locaties zijn geen vragen of opmerkingen over het concept-verslag van de deelnemersvergadering in 2015. Het verslag van de deelnemersvergadering in 2015 wordt hiermee ongewijzigd vastgesteld.

3. Toelichting organisatie van Pensioenfonds MSD

De voorzitter geeft een toelichting op de organisatie van Pensioenfonds MSD; hoe en door wie wordt Pensioenfonds MSD bestuurd en gecontroleerd? Het fonds heeft een paritair bestuursmodel, waarin de werkgever en werknemers gelijk vertegenwoordigd zijn. Eén werknemerszetel blijft voorbehouden aan een bestuurder gekozen door en uit de pensioengerechtigden. Er zijn 8 bestuurders die de belangen van alle belanghebbenden evenwichtig dienen te behartigen.

Het bestuur heeft om zijn werk optimaal te kunnen uitvoeren een drietal commissies ingesteld: de

Administratie & Communicatie Commissie (A&C-Commissie), de Beleggingscommissie en de Compliance Commissie.

De A&C-Commissie stelt onder meer het (jaarlijkse) communicatieplan op en zorgt voor de afstemming met AZL over zowel communicatieve als administratieve zaken (bijvoorbeeld de BeterPensioen, het Uniform Pensioenoverzicht, de website van het fonds). Ook ziet de A&C-commissie toe op de activiteiten met betrekking tot het financiële jaarwerk van Pensioenfonds MSD aan de hand waarvan het bestuur financiële verantwoording aflegt.

De Beleggingscommissie adviseert het bestuur over het beleggingsbeleid en draagt zorg voor de uitvoering van het door het bestuur vastgestelde beleid en toezicht op het uitbestede vermogensbeheer. Zo is de Beleggingscommissie onder meer belast met het monitoren van het beleggingsmandaat en de performancecijfers van de vermogensbeheerders.

Op de vraag in Oss of er gepensioneerden in de Beleggingscommissie zitten antwoordt de voorzitter dat dit niet het geval is. Het fonds is daar wettelijk ook niet toe verplicht. Vervolgens wordt door een van de aanwezigen gevraagd of de werkzaamheden van de Beleggingscommissie uitgevoerd zouden moeten worden door professionals gelet op het feit dat deze werkzaamheden zeer specifiek zijn. De voorzitter geeft aan dat zowel het bestuur als de commissies worden bijgestaan door deskundige externe adviseurs. De leden van de Beleggingscommissie hebben daarnaast bijna allen een functie binnen MSD op het gebied van treasury, finance of beleggingen en vormen een goede countervailing power (tegenwicht) tegenover de externe deskundigen.

De Compliance Commissie bestaat uit de Compliance Officer gunstbetoon en de Compliance Officer wetgeving en opleiding. De functie van Compliance Officer gunstbetoon is bewust buiten het bestuur gehouden en is toegewezen aan de Legal Officer van MSD Nederland. Zij controleert met name of de bestuurs- en commissieleden zich houden aan de voor hun geldende gedragscode daarbij gebruikmakend van de principes van Merck die behoorlijk streng zijn. De Compliance Officer wetgeving en opleiding (een bestuurder) bewaakt dat wordt voldaan aan wet- en regelgeving inclusief de geschiktheidseisen voor de bestuurs- en commissieleden. Hij zorgt tevens voor de opleidingen/trainingen voor de bestuurs- en commissieleden. Deze trainingen vinden twee of driemaal per jaar plaats.

Het bestuur legt jaarlijks verantwoording af aan het Verantwoordingsorgaan (VO). Het VO ziet toe op het handelen van het bestuur en geeft hierover een oordeel. Het VO geeft verder gevraagd en ongevraagd advies over diverse onderwerpen aan het bestuur. Het VO bestaat uit zes leden (2 leden namens de werkgever, 2 leden namens de deelnemers en 2 leden namens de pensioengerechtigden). Het Verantwoordingsorgaan (VO) vergadert driemaal per jaar en daarnaast vergaderen het bestuur en VO driemaal per jaar gezamenlijk.

De voorzitter geeft aan dat de bestuurders noch de leden van het verantwoordingsorgaan of de commissieleden een vergoeding van het fonds ontvangen voor de werkzaamheden die zij voor het fonds verrichten.

PF MSD heeft de uitvoering van het pensioenfonds uitbesteed aan AZL. AZL draagt zorg voor de deelnemersadministratie, website, de financiële administratie en jaarverslaglegging alsmede de bestuursadvisering en bestuursondersteuning van Pensioenfonds MSD.

De werkzaamheden die PF MSD heeft opgedragen aan Mercer zijn uit te splitsen in consulting (advisering) en certificering. De adviserend actuarissen adviseren het fondsbestuur en dragen in overleg met de Compliance Officer wetgeving en opleiding, bij aan de training en bijscholing van de bestuurs- en commissieleden.

PF MSD wordt gecontroleerd door zowel interne toezichtorganen als externe toezichtorganen. De interne toezichtorganen zijn het Verantwoordingsorgaan, de Visitatiecommissie en de Compliance Officers. De externe toezichthouders zijn De Nederlandsche Bank (DNB), de Autoriteit Financiële Markten (AFM) alsmede de accountant en certificerende actuaaris.

De visitatiecommissie heet intern toezicht, maar wordt bemand door drie externe deskundige en van het fonds onafhankelijke personen. Het intern toezicht is wettelijk verplicht en dient ieder jaar plaats te vinden. De visitatiecommissie houdt toezicht op het beleid van het bestuur en de algemene zaken in het fonds en ziet toe op een adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur. Hierbij wordt gekeken naar de procesgang van het gevoerde beleid. Ook toetst de visitatiecommissie of de besluitvorming met betrekking tot het beleid goed wordt gedocumenteerd.

Aan de externe toezichthouder DNB dient het bestuur periodiek de financiële positie van Pensioenfonds MSD te rapporteren. Het toezicht door DNB op pensioenfondsen wordt steeds strenger. DNB kijkt steeds meer naar de factoren die van invloed zijn op de risico's die pensioenfondsen lopen in relatie tot het gevoerde beleid en stemt daar het toezicht op af. De externe toezichthouder AFM houdt met name toezicht op de communicatieve uitingen van pensioenfondsen en de juistheid en tijdigheid daarvan.

De accountant, PricewaterhouseCoopers (PWC), voert de controle op de jaarstukken uit. Mercer Certificering controleert onafhankelijk van de adviserende actuarissen de actuariële analyses en resultaten en ondertekent (certificeert) de jaarstukken.

4. Verantwoording over de jaarcijfers en toelichting jaarverslag 2015

De voorzitter zal in dit deel van de vergadering uitleg geven over de posten en onderwerpen in het jaarverslag 2015 die het meest van belang zijn om de jaarcijfers te kunnen begrijpen. Het gaat dan om de pensioenverplichtingen, beleggingen, bijstorting werkgever, ontwikkeling van de dekkingsgraad en de invloed van de lage rente.

Pensioenverplichtingen: premies en opbouw van pensioen

De voorzitter gaat eerst in op de wijze waarop pensioen wordt opgebouwd. Er zijn twee hoofdstelsels: kapitaal opbouw in een defined contribution (DC) regeling of opbouw van pensioenaanspraken in een defined benefit (DB) regeling. PF MSD kent een DB regeling. De door de werkgever en deelnemer betaalde pensioenpremie (in totaal 30% van de pensioengrondslag) worden belegd en de deelnemers bouwen jaarlijks pensioenaanspraken op (in 2015 en in 2016 is dit 1,875% van de pensioengrondslag). Dit jaarlijkse opbouwpercentage is het maximaal fiscaal toelaatbare opbouwpercentage terwijl de franchise fiscaal minimaal is; dit betekent dat er fiscaal maximale pensioenopbouw plaatsvindt in de pensioenregeling bij PF MSD. In 2013 bedroeg het jaarlijks opbouwpercentage nog 2,25%. Door de fiscale wetgeving is het opbouwpercentage steeds verder verlaagd. Daarnaast is het pensioengevend salaris waarover pensioen mag worden opgebouwd vanaf 2015 gemaximeerd tot € 100.000.

De belegde premies moeten ervoor zorgen dat de toekomstige pensioenuitkeringen kunnen worden uitgekeerd. In een defined benefit regeling (zo heet het type pensioenregeling dat pensioenfonds MSD uitvoert) hoopt men de opgebouwde pensioenaanspraken in de toekomst te kunnen uitkeren. De voorzitter benadrukt het woord "hoopt", omdat de zekerheid van de pensioenuitkeringen bij veel pensioenfondsen ter discussie staat. Diverse fondsen zullen naar verwachting begin 2017 een korting op de pensioenaanspraken en pensioenrechten moeten

doorvoeren. Bij PF MSD is de kans op korten heel klein tot en met het jaar 2018 omdat het fonds tot 2019 een garantieregeling met de sponsor heeft afgesloten.

Beleggingen: risicoprofiel en beleggingsmix

De pensioenpremies worden volgens een bepaald beleid belegd. Het beleid wordt elke 5 jaar door het bestuur getoetst en bepaald aan de hand van een uitgebreide Asset Liability Management studie (ALM-studie). Hierbij wordt rekening wordt gehouden met de populatie van het fonds en er wordt door het bestuur een zogenoemd risicoprofiel bepaald. De voorzitter licht toe dat het fonds eigenlijk aan elke individuele deelnemer zou moeten vragen welk risico hij/zij zou willen lopen. Hierbij zou ongetwijfeld naar voren komen dat men een maximaal rendement wil behalen zonder enige vorm van risico te lopen. Een dergelijk risicoprofiel bestaat niet. PF MSD zal enig risico moeten lopen om een rendement te behalen. Voor de bepaling van het risicoprofiel is de duration van belang. De duration is de gemiddelde tijd die verstrijkt voordat het pensioen van een deelnemer tot uitkering komt. De gemiddelde leeftijd van een deelnemer bij PF MSD is 46 / 47 jaar; de duration bij PF MSD is dan circa 21 jaar (tot pensioenleeftijd 67 jaar). Voor jongere deelnemers kan een hoger risico worden genomen omdat de risico's over een langere tijd kunnen worden opvangen en over een langere tijd ook hoge(re) rendementen behaald kunnen worden. Voor iemand die bijna met pensioen gaat kan veel minder risico gelopen worden. Het bestuur heeft voor het risicoprofiel gekozen voor een middeling van risico's. De beoogde strategische beleggingsmix bedraagt 47,5% zakelijke waarden en 52,5% vastrentende waarden inclusief afdekking van het renterisico van 65%. Hoewel ook rendement op obligaties wordt behaald moet met name het rendement op aandelen ervoor zorgen dat de pensioenen kunnen worden geïndexeerd.

De vastrentende waarden met een 65% afdekking van het renterisico op de pensioenverplichtingen worden belegd in een eigen "Long Duration Fund" bij Robeco en in obligaties bij Alliance Bernstein. PF MSD koopt obligaties die grotendeels meebewegen met de verplichtingen. PF MSD beoogt hiermee het renterisico af te dekken (te hedgen) en niet zozeer om hoge rendementen te behalen. Voorheen had PF MSD het renterisico voor 100% van de pensioenverplichting afgedekt. Door de garantieregeling van de sponsor heeft PF MSD de afdekking van het renterisico kunnen verlagen naar 65%, waardoor het fonds kan profiteren wanneer de rente stijgt. De zakelijke waarden worden belegd in een fonds in Ierland dat specifiek is opgezet voor MSD-pensioenfondsen. Hierbij wordt 70% van het aandelenkapitaal belegd in wereldwijde aandelen (passief mandaat), 15% in small cap (kleinere bedrijven) en 15% in emerging markets (opkomende markten met naar verwachting meer groeimogelijkheden). Voor de laatste twee categorieën geldt een actief mandaat. Door de beleggingen onder te brengen in een gezamenlijk MSD fonds worden de beheerkosten lager en wordt één specifieke maatwerk rapportage voor MSD opgesteld.

Alle vermogensbeheerders van het fonds dienen rekening te houden met het uitsluitingsbeleid van PF MSD (o.a. kinderarbeid en clusterbommen). Indien de vermogensbeheerders een stembeleid hebben, nemen zij dit uitsluitingsbeleid mee in hun stemgedrag. Het belegd vermogen is in 2015 met 1,6% toegenomen naar € 1,992 miljard (2014: 1,959 miljard).

Naar aanleiding van de slide "Onze beleggingen (risicoprofiel)" wordt in Oss gevraagd of het bestuur op dit moment nog steeds dezelfde visie heeft ten opzichte van het afbouwen van de beleggingen in onroerend goed. De voorzitter licht toe dat de uitfasering van de onroerend goed beleggingen is gebaseerd op de uitgevoerde ALM-studie in 2013. Op dit moment zouden beleggingen in woningen aantrekkelijk kunnen zijn, maar dat geldt niet voor kantoor- en bedrijfspanden en winkels. Het bestuur houdt echter vast aan het beleggingsbeleid dat is vastgesteld naar aanleiding van de ALM-studie. Dat beleid is immers geformuleerd om optimaal gebruik te maken van de beleggingsmogelijkheden, in gedachten hebbend de specifieke kenmerken van (de deelnemers van) ons pensioenfonds. Tussentijds wijzigen van beleid zou je om die reden als speculeren kunnen zien en dat vindt het bestuur niet veilig.

Pensioenverplichtingen: contant maken en de invloed van de lage rente

De voorzitter gaat vervolgens in op de pensioenverplichtingen van het fonds en legt daarbij het principe van "contant maken" uit. De rente is hierbij allesbepalend. Deze heeft invloed op de beleggingen, maar ook op de verplichtingen. Uit de rekenvoorbeelden volgt dat een hoge rente leidt tot lagere pensioenverplichtingen. Andersom leidt een lage rente tot hogere pensioenverplichtingen. Voor PF MSD leidt een daling van de rente met 0,1% thans tot een 2% stijging van de pensioenverplichtingen op de balans van het fonds. Voor PF MSD betekent dit dan een stijging van circa € 35 miljoen in de pensioenverplichtingen. Dit bedrag komt ongeveer overeen met de jaarlijkse pensioenpremie die door de werkgever aan PF MSD wordt afgedragen. De pensioenverplichtingen zijn in 2015 met 8,5% gestegen naar € 1,673 miljard (2014: 1,531 miljard). Deze pensioenverplichtingen zijn berekend volgens stringente voorschriften van DNB (rentetermijnstructuur zoals voorgeschreven door DNB inclusief UFR). Op de slide "Verplichtingen en beleggingen" is zichtbaar hoe de obligaties meebewegen met de pensioenverplichtingen. Naar aanleiding van een vraag in Oss bij deze slide licht de actuaris toe dat de pensioenverplichtingen enerzijds zijn gestegen door de lage rente en anderzijds door de toevoeging van de jaarlijkse pensioenopbouw.

Dekkingsgraad: verschillen op basis van UFR-rente en marktrente

Een belangrijke graadmeter voor de financiële positie van het fonds is de dekkingsgraad. De dekkingsgraad is de verhouding tussen het aanwezige vermogen en de verplichtingen van het fonds (uitgedrukt in een percentage). De dekkingsgraad van elk pensioenfonds dient te voldoen aan twee normen die door DNB worden gesteld. Deze twee normen betreffen het Minimaal Vereist Vermogen en het Vereist Vermogen. Het Minimaal Vereist Vermogen (MVV) bedraagt voor PF MSD 104,2%. De dekkingsgraad van PF MSD ligt boven het MVV, waardoor het fonds geen herstelplan heeft. Het Vereist Vermogen (VV) is afhankelijk van de beleggingsportefeuille: meer beleggingsrisico betekent een hoger VV. Het VV voor PF MSD bedraagt eind 2015 119,8%.

De slide "UFR en marktwaarde DG" toont aan dat de marktwaarde dekkingsgraad gedurende de periode januari 2015 tot april 2016 lager is dan de UFR-dekkingsgraad. De UFR-dekkingsgraad is uitgangspunt voor de rapportage aan DNB. De voorzitter legt uit dat DNB op basis van politieke besluitvorming de rente voorschrijft die pensioenfonds in hun rapportage (o.a. jaarstukken) moeten hanteren. De rentetermijnstructuur inclusief UFR die DNB voorschrijft is een kunstmatige rente. In de lange termijn rente wordt namelijk na de 20-jaarsperiode een schatting opgenomen, waarbij de rentecurve omhoog wordt getrokken. Voor de geschatte rente na de 20-jaarsperiode werd tot 1 juli 2015 een percentage van 4,2% gehanteerd. Per 1 juli 2015 is dit percentage verlaagd naar 3,3%. In de financiële markten is deze door DNB voorgeschreven lange termijn rente niet verkrijgbaar. PF MSD gaat daarom voor zijn beleidsbeslissingen uit van de marktwaarde dekkingsgraad die is vastgesteld met de echte marktrente.

Naar aanleiding van de vraag in Oss of pensioenfonds zichzelf voor de gek houden gelet op het feit dat de door DNB voorgeschreven rente hoger is dan de echte marktrente, antwoordt de voorzitter dat dit inderdaad het geval is. De dekkingsgraad (op basis van UFR) valt dan hoger uit, terwijl in de financiële markten geen producten te vinden zijn met deze hogere UFR-rente.

De grafieken met het (historisch) verloop van de markrente tonen aan dat de 30-jaarsrente en de 10-jaarsrente zijn gedaald en zich in 2015 op een zeer laag niveau bevinden. In juni 2016 bedraagt de 30-jaarsrente zelfs minder dan 1%. De voorzitter wijst erop dat op basis van het beleidskader een indexatie mogelijk is bij een marktwaarde dekkingsgraad van 125%. In Haarlem heeft hij aangegeven dat het bestuur in de voorafgaande bestuursvergadering heeft besloten om geen toeslagen te verlenen per 1 juli 2016. Dit besluit is genomen met inachtneming van de financiële positie van het fonds en na de actuaris hierover te hebben gehoord. Het uitgangspunt voor een indexatie per 1 juli 2016 aan de actieve deelnemers is de algemene looncomponent van de

loonontwikkeling bij MSD gedurende de periode 1 april 2015 tot en met 31 maart 2016 en deze bedroeg 1,25%. Voor de inactieven wordt uitgegaan van de ontwikkeling van het door het Centraal Bureau van de Statistiek vastgestelde afgeleide consumentenprijsindex tussen april 2015 en april 2016; deze bedroeg -/0,1%. De prijzen zijn weer voor het eerst naar beneden gegaan. Naar aanleiding van een vraag in Haarlem geeft de voorzitter aan dat de niet-verleende indexaties per individu worden geregistreerd, zodat het fonds in betere financiële tijden wellicht een inhaalindexatie kan geven. Uit het beleid van het fonds volgt dat eerst de niet-verleende indexaties worden hersteld alvorens kan worden overgegaan tot een verlaging van de pensioenpremies. De voorzitter brengt in herinnering dat het bestuur op 1 juli 2009 voor het laatst een indexatie heeft verleend; zoals ook uit de grafieken blijkt was de 30-jaarsrente destijds 2,75% à 3%. Hieruit kan worden afgeleid dat de kans op een indexatie weer toeneemt als de 30-jaarsrente stijgt naar 2,75% à 3%. De voorzitter benadrukt dat het bestuur graag toeslagen wil verlenen, maar ook wil voorkomen dat pensioenrechten en pensioenaanspraken moeten worden gekort. Daarom voert het bestuur een prudent beleid. De pensioendiscussies in de kranten gaan hedendaags over afstemming van pensioenaanspraken en pensioenrechten. Dit is niet het geval bij Pensioenfonds MSD.

Naar aanleiding van de slide "Hoe heeft de marktrente zich ontwikkeld?" wordt in Oss opgemerkt dat de rente momenteel historisch laag is en weliswaar nog lager zou kunnen, maar dat de kans op een nog verdere daling steeds kleiner wordt. Gevraagd wordt naar de verwachtingen van het bestuur. De voorzitter deelt mede dat het bestuur zich begin 2015 heeft afgevraagd of het verstandig zou zijn de afdekking van het renterisico nog verder te verlagen. Ook toen dacht het bestuur dat de rente eigenlijk niet verder zou kunnen dalen. Inmiddels blijkt dat de rente toch verder is gedaald. Als het bestuur de afdekking van het renterisico begin 2015 had beëindigd zou het fonds nu flinke financiële problemen hebben gehad. Het bestuur is van mening dat de rente niet te voorspellen is en de voorzitter verwijst nogmaals naar de zeer lage 30-jarige rente in juni 2016 en de negatieve 10-jarige Duitse rente. PF MSD dekt het renterisico thans voor 65% af en kan zo iets sneller profiteren bij een rentestijging.

Bijstorting door de werkgever

De voorzitter geeft vervolgens een toelichting op de garantieregeling van de sponsor. De garantieregeling van de sponsor is afgesproken voor de periode 2014 tot en met 2018 op basis van de FTK principes in 2013; indien de actuele maanddekkingsgraad lager zou zijn dan het Vereist Vermogen (VV) + 5% dan zou de sponsor een bijstorting verrichten. Per 1 januari 2015 is het nieuw financieel toetsingskader (FTK 2015) in werking getreden, waardoor een aantal veranderingen in de principes optraden. Er werden hogere eisen gesteld aan de aan te houden buffers (circa 3%), het begrip beleidsdekkingsgraad (12-maands UFR gemiddelde dekkingsgraad) werd geïntroduceerd, het begrip Vereist Vermogen werd anders gedefinieerd en de UFR werd per 1 juli 2015 verlaagd van 4,2% naar 3,3% hetgeen resulteerde in hogere pensioenverplichtingen. Eind 2015 heeft het bestuur zowel op basis van in 2013 afgesproken uitgangspunten als op basis van de FTK 2015 principes bekeken of op basis van de voorlopige decembercijfers een bijstorting van de sponsor nodig zou zijn. Op basis van de FTK 2013 principes was geen bijstorting van de sponsor nodig. Op basis van de principes FTK 2015 werd een beleidsdekkingsgraad van 123,9% verwacht; het verwachte VV bedroeg 119,7%. Eind 2015 was de voorlopige conclusie van het bestuur dat er geen sprake zou zijn van een reservetekort, maar dat de beleidsdekkingsgraad wel lager zou zijn dan het VV+5%. Ondanks het feit dat de sponsor op grond van de FTK principes 2013 geen bijstorting hoefde te verrichten is de sponsor toch bereid geweest om vanwege de strengere FTK principes 2015 een bijstorting à €16,8 miljoen te verrichten. Dit bedrag is begin 2016 gestort op de bankrekening van PF MSD. De voorzitter wijst erop dat het vrijwillig bijstorten op basis van het tekort door de FTK principes 2015 door de sponsor geen vanzelfsprekendheid is in de toekomst. De afspraak met de CAO partijen ten aanzien van de bijstorting blijft ongewijzigd bestaan (dus gebaseerd op de FTK principes 2013). De huidige (snellere) bijstorting is geen

garantie voor een toekomstige (snellere) bijstorting van de sponsor. Daarnaast mag een bijstorting van de sponsor niet automatisch leiden tot een indexatie. De bijstorting is bedoeld voor de benodigde buffers, zodat het fonds geen herstelplan hoeft in te dienen bij DNB en niet hoeft over te gaan tot afstempeling van pensioenaanspraken en pensioenrechten.

Naar aanleiding van de slide "Toelichting bijstorting" wordt in Boxmeer opgemerkt dat in de CAO 2014-2015 niet expliciet is opgenomen dat de eind 2013 afgesproken garantieregeling van de werkgever voor 5 jaar (2014 t/m 2018) is gebaseerd op het FTK zoals geldend in 2013. Spreker vraagt waarom in het kader van de CAO 2014-2015 niet gecommuniceerd is dat de garantieregeling is gebaseerd op de in 2013 geldende FTK principes. De heer Koning deelt mede dat pas later gebleken is dat er een leemte bestond in de tekst van de CAO 2014-2015 die aan de werknemers is gecommuniceerd. De werkgever en vakbonden hebben nu dan ook de uitgangspunten zoals die bij de totstandkoming van de CAO 2014-2015 waren beoogd concreter vastgelegd. De afspraken zoals in deze deelnemersvergadering weergegeven door de voorzitter zijn evenwel de feitelijke afspraken zoals gemaakt bij de totstandkoming van de garantieregeling eind 2013. De voorzitter merkt op dat het niet vanzelfsprekend is dat overheidswijzigingen die worden doorgevoerd na de totstandkoming van de garantieregeling onder de uitgangspunten van de garantieregeling vallen. Het bestuur bevestigt de door de vraagsteller opgemerkte conclusie dat door de zwaardere FTK principes 2015, die niet onder de uitgangspunten van de garantieregeling vallen, alsnog een situatie van afstempeling kan ontstaan. De voorzitter benadrukt dat het bestuur immer de intentie heeft om afstempeling van pensioenaanspraken en pensioenrechten te voorkomen en dat, gelet op deze intentie van het bestuur, de huidige garantieafspraken uit 2013/2014 beter zijn dan geen afspraken.

In Boxmeer wordt naar aanleiding van de slide "Toelichting bijstorting – toegepast in 2015" gevraagd of een nadere toelichting kan worden gegeven op de voorwaarde dat een bijstorting van de werkgever niet mag leiden tot een automatische indexatie. De voorzitter legt uit dat ingeval een bijstorting van de werkgever benodigd is, de financiële positie van het fonds niet dusdanig is dat een indexatie kan worden gegeven. Om te voorkomen dat de dekkingsgraad door de bijstorting van de werkgever stijgt tot boven de grens waarop een indexatie zou kunnen plaatsvinden, is in de uitgangspunten bepaald dat de marktwaarde dekkingsgraad na bijstorting van de werkgever, niet hoger mag zijn dan 125%. Een bijstorting leidt niet tot een indexatie, maar verbetert wel de financiële positie en daarmee de toekomstige indexatieverwachting.

Tot slot staat de voorzitter stil bij de kengetallen per einde 2015. Er is op 31 december 2015 geen sprake van een reservetekort of dekkingstekort en PF MSD kent dan ook geen herstelplan.

Toelichting actuaris bij de verantwoording over 2015

De actuaris geeft vervolgens een toelichting op de jaarcijfers 2015. In Boxmeer en Oss heeft de heer Van Boeschoten deze toelichting gegeven en in Haarlem heeft mevrouw Van Hoeven deze toelichting gegeven.

Vaststelling technische voorzieningen: invloed van de rente

De actuaris gaat als eerste in op de wijze waarop de technische voorzieningen worden vastgesteld. De in totaal verwachte pensioenuitkeringen per jaar (de balkjes in de uitkeringenstroom) worden contant gemaakt naar de balansdatum met de bijbehorende rentetermijnstructuur DNB (rentecurve). De balkjes (de in totaal verwachte uitkeringen per jaar) worden bepaald door de hoogte van de pensioentoezegging, de ingangsdatum en de verwachte duur van de uitbetaling op basis van de levensverwachtingen. Hierbij geldt de wet van de grote aantallen. Ervan uitgaande dat iedereen elk jaar een klein stukje dood gaat komt het sterfteverloop nagenoeg overeen met de sterftetabellen. Het hoogtepunt c.q. de bult van de pensioenuitkeringen ligt tussen 2030 en 2050. Dat komt omdat PF MSD nog een relatief jong pensioenfonds is, zeker

ten opzichte van andere pensioenfondsen. Bij de afsplitsing van SPPF in 2008 van Akzo Nobel zijn de pensioentrekkenden achtergebleven bij Akzo Nobel en zijn alleen de pensioenaanspraken van de actieve deelnemers overgedragen naar SPPF. In 2016 is de hoogte van de totale pensioenuitkeringen bijna € 20 miljoen. In 2040 is de verwachte hoogte van de pensioenuitkeringen € 73 miljoen; contant gemaakt tegen een rente van 1,5% betekent dit dat PF MSD per einde 2015 voor de pensioenuitkeringen in 2040 € 51 miljoen in kas moet hebben. De wijziging van de rentecurve van het ene boekjaar naar het andere boekjaar heeft impact op de technische voorzieningen. Doordat de rentetermijnstructuur per 31-12-2015 lager ligt dan de rentetermijnstructuur per 31-12-2014 is de technische voorziening per eind 2015 gestegen. Met name de rente is bepalend voor het bedrag dat het fonds nu in kas moet hebben. Het is dan ook van belang om de beleggingen van het fonds goed af te stemmen op de aard en de structuur van de pensioenverplichtingen van het fonds. De rente waarin je in de markt kunt beleggen is de marktrente en deze ligt een stuk lager dan de DNB-rente. Het bestuur is dan ook van mening dat het het beste is om het beleid en het risicomanagement te baseren op de marktrente.

Samenstelling financieel resultaat

Het financieel resultaat van het fonds in een boekjaar wordt bepaald door een aantal grote onderdelen. Het gaat dan om het verschil in de betaalde pensioenpremie en de benodigde pensioenpremie voor de nieuwe pensioenopbouw, het resultaat op waardeoverdrachten, het resultaat op beleggingen en toeslagen en afwijkingen in de verwachtingen ten aanzien van arbeidsongeschiktheid en sterfte.

Het uiteindelijke jaarresultaat 2015 is negatief geweest (-/ € 84,3 miljoen) als gevolg van een groot negatief beleggingsresultaat (-/ € 106,6 miljoen). Het beleggingsresultaat is samengesteld uit het beleggingsrendement en de rentewijziging. Hoewel het beleggingsrendement in 2015 positief is geweest (€ 19,2 miljoen) komt het totale beleggingsresultaat door het rente-effect op een negatief saldo uit. De rentewijzigingen in 2015 hebben namelijk gezorgd voor een negatief deelresultaat van bijna € 123,2 miljoen; hetgeen grotendeels buiten de invloedssfeer van PF MSD lag. Tot driemaal toe heeft er in 2015 immers een rentewijziging plaatsgevonden. Per 1 januari 2015 heeft DNB de driemaandsmiddeling van de rentetermijnstructuur laten vervallen en per 1 juli heeft DNB de UFR verlaagd van 4,2% naar 3,3%. Beide wijzigingen hebben een negatief resultaat. Per 31 december 2015 is de rentetermijnstructuur gewijzigd. Dit heeft een beperkt positief resultaat. Voor deze rentewijziging hanteert het fonds een beleid waarbij een deel van het risico wordt afgedekt. De actuaris benadrukt dat het fonds helemaal niets kan doen aan het negatieve beleggingsresultaat door het vervallen van de driemaandsmiddeling en wijziging van de UFR; het bestuur kan niet anticiperen op door DNB voorgeschreven rente-methodieken en hier is ook geen beleid voor te ontwikkelen. Door de verlaging van de UFR komen de UFR en de marktrente wel dicht bij elkaar en ontstaat een reëler beeld van de technische voorzieningen per einde 2015 dan per einde 2014 en komt het dicht bij de buurt van het eigen marktwaardebeleid.

Uit de slide "Actuarieel rapport 2015- sterfte" blijkt dat het totale sterfte-resultaat in 2015 negatief was (-/ € 0,5 miljoen); er was sprake van een positief resultaat op langlevensrisico (€ 0,6 miljoen) maar een hoger negatief resultaat op kortlevensrisico (-/ € 1,1 miljoen). In Oss wordt de vraag gesteld of door de afsplitsing van Aspen het risicoprofiel van PF MSD is gewijzigd. De actuaris antwoordt dat de groep die door de carve-out van Aspen is afgesplitst, te klein is om een significant verschil te zien in het risicoprofiel. Wel kan de MSD-populatie vergeleken worden met de gemiddelde Nederlands bevolkingsgroep. Omdat het inkomen relevant is voor de levensverwachting en de salarissen bij MSD hoger zijn dan gemiddeld, wordt voor de MSD-populatie een langere levensduur verondersteld dan in Nederland als geheel. Vervolgens wordt geïnformeerd of in 2015 de overlevingstafels zijn aangepast. De actuaris antwoordt dat dit niet het geval is, maar dat wel een aanpassing van de overlevingstafels in het najaar van 2016 wordt verwacht. De laatste update van de overlevingstafels in 2014 leidde niet tot heel veel wijzigingen voor PF MSD.

Voorts wordt in Oss door een van de aanwezigen opgemerkt dat de voorziening voor het partnerpensioen lager is dan de voorziening van het ouderdompensioen. De spreker vraagt of dan niet per definitie een positief resultaat behaald wordt op het langlevensrisico (bij een positief resultaat zijn er meer overlijdens dan verwacht). De actuaris licht toe dat er niet per definitie sprake is van een positief resultaat, omdat de resultaten per groep en per risico worden bekeken. De vrijval van degenen die zijn overleden worden afgezet tegen de groep die in leven is gebleven. De actuaris benadrukt dat alle behaalde (deel) resultaten in relatie tot de totale voorziening pensioenverplichtingen van € 1,7 miljard moeten worden gezien.

In Haarlem wordt de vraag gesteld of de levensverwachting op grond van de overlevingstafels een momentopname is of dat er een verwachting naar de toekomst toe is meegenomen. De actuaris licht toe dat in de overlevingstafels er thans van wordt uitgegaan dat de nieuw geboren 90 jaar worden. De sterftes die worden ingerekend in de overlevingstabellen verschillen per jaar, er wordt rekening gehouden met een verdere stijging van de levensverwachting naar de toekomst toe. Eens per 2 jaar worden nieuwe overlevingstafels uitgebracht. Door de nieuwste overlevingstafels te hanteren probeert het fonds de verwachting voor de toekomst dat mensen nog langer zullen leven, mee te nemen zodat de impact op de voorziening pensioenverplichtingen en de dekkingsgraad van het fonds zo klein mogelijk is.

Vervolgens licht de actuaris bij de slide "Toetspremie" toe dat elk jaar wordt getoetst of de betaalde premie voldoet aan de kostendekkende toetspremie FTK. De kostendekkende toetspremie FTK wordt vastgesteld door het bestuur gebaseerd op de rentetermijnstructuur DNB per 30 september. In 2015 was de kostendekkende toetspremie gebaseerd op de actuele rentetermijnstructuur per 30 september 2014. De betaalde premie was in 2015 hoger dan de kostendekkende toetspremie FTK. Vanaf 1 januari 2016 is op basis van een bestuursbesluit de premiesystematiek gewijzigd en wordt de kostendekkende premie berekend op basis van de gedempte premiemethodiek waarbij de gedempte kostendekkende premie wordt vastgesteld op basis van het verwachte rendement inclusief verwachte indexatie.

Naar aanleiding hiervan wordt in Oss de vraag gesteld of de werkgever in deze nieuwe premiesystematiek niet toch impliciet de indexatie betaalt. De actuaris licht toe dat het puur een andere berekeningsmethodiek is om uit te rekenen hoe hoog de benodigde premie actuariel gezien zou moeten zijn. In deze premiesystematiek wordt een afslag gehanteerd voor indexatie. Stel dat uitgegaan wordt van een verwacht rendement van 3% en een indexatie van 1% dan rekent het fonds voor de toetspremie met 2% (3% minus 1%). Als het fonds daadwerkelijk een rendement van 3% haalt, heeft het fonds 1% over. Indien een rendement van 3% wordt behaald, dan wordt voor de toetspremie 2% toegevoegd aan de voorziening en is 1% bestemd voor indexatie.

De actuaris vervolgt dat per 31 december 2015 de actuele DNB-dekkingsgraad 121,8% is en de beleidsdekkingsgraad 123,8%. Fluctuaties in de rente worden iets uitgefaseerd door de 12-maandsmiddeling. Per 31 december 2015 is het Vereist Vermogen 119,8%, waardoor ook de actuaris constateert dat er per 31 december 2015 geen sprake is van een tekort.

5. Actuele ontwikkelingen in Nederland pensioenland: het nieuwe pensioenstelsel

De actuaris licht toe dat bij veel pensioenfondsen kortingen dreigen op opgebouwde pensioenaanspraken en ingegane pensioenen. Fondsen moeten in hun herstelplannen aantonen dat ze binnen 10 jaar verwachten te herstellen naar het Vereist Vermogen (VV) van het fonds. Indien dat niet haalbaar is, moeten ze een korting doorvoeren. Vaak ligt de kritische dekkingsgraad op ongeveer 90%. Vanaf een dekkingsgraad van 90% kan men met verwacht rendement nog

uitkomen op het VV van 115% à 120%. Daarnaast moeten fondsen een korting doorvoeren als de beleidsdekkingsgraad al 5 jaar beneden het MVV ligt. Op grond van de financiële positie van PF MSD is een herstelplan en korting niet aan de orde. Daarnaast heeft PF MSD tot en met 2018 de bijstortingsgarantie van de sponsor.

Ten aanzien van het nieuwe pensioenstelsel heeft de SER een aantal toekomstvarianten gepresenteerd. Er lijkt een trend ingezet naar individualisering (eigen pensioenpotjes), met collectieve risicodeling. Voor de eigen pensioenpotjes is nieuwe wetgeving (Wet verbeterde premieregeling) aangenomen, waardoor deelnemers op de pensioendatum een keuze kunnen maken tussen een vaste gelijkblijvende uitkering of om voor een bepaalde periode het pensioenpotje aan te houden met behoud van de positieve en negatieve effecten daarvan. Bij PF MSD is geen sprake van individuele pensioenpotjes.

In Boxmeer wordt de vraag gesteld wat er gebeurt met de opgebouwde pensioenaanspraken als de trend naar individualisering (eigen pensioenpotjes) wordt ingezet? De actuaris geeft aan dat deze vraag nu nog niet beantwoord kan worden. Het is een ingewikkelde materie waarbij het antwoord deels door de politiek zal worden gegeven maar het zal ook een eigen bestuursbeslissing vergen (getrapte besluitvorming). De meningen van juristen zijn verdeeld over de vraag wat het eigendomsrecht is van de opgebouwde pensioenaanspraken en hoe de fondsbesturen hiermee om mogen gaan.

Vervolgens wordt de vraag gesteld of bij de verdeling naar individuele pensioenpotjes de grote verschillen in dekkingsgraad van de pensioenfondsen nog een rol spelen. Het APG heeft een DNB-dekkingsgraad van circa 90% terwijl PF MSD momenteel een DNB-dekkingsgraad heeft van circa 121%. De actuaris licht toe dat bij een dekkingsgraad van 90% er financieel gezien maar 90% van de pensioenaanspraken aan het individuele potje kan worden toegekend. Het verdelingsvraagstuk zal te zijner tijd door de politiek en wetgeving worden uitgewerkt.

Voorts wordt opgemerkt dat na de integratie van SPPF en PF MSD het aantal actieve deelnemers is afgenomen. Gevraagd wordt naar de consequenties voor PF MSD indien deze trend doorzet. De actuaris licht toe dat indien er in de toekomst op enig moment weinig of geen actieve deelnemers meer in het pensioenfonds zijn, het fondsbestuur een aantal zaken moet beoordelen zoals de op dat moment bestaande pensioenverplichtingen en de vraag of het beleggingsbeleid nog passend is indien het pensioenfonds geen pensioenpremie meer ontvangt. Ook zou het bestuur in een dergelijke toekomstige situatie kunnen kijken of er een grotere partij in de markt is waarbij het pensioenfonds zich zou kunnen aansluiten; de actuaris maakt in dit kader melding van het feit dat omstreeks 20 juni jl. de eerste vergunning door DNB is verleend voor een Algemeen Pensioenfonds (APF), een commercieel pensioenfonds dat over het algemeen lagere kosten zal hebben dan een verzekeraar.

In Oss merkt een van de aanwezigen op dat de deelnemers bij SPPF ook individuele pensioenpotjes (beschikbaar premie pensioen) kenden. De spreker heeft dit kapitaal bij de integratie van SPPF en PF MSD, overgedragen naar PF MSD en vraagt of dit een goede keuze is geweest. De actuaris is van mening dat het in principe een goede keuze is geweest. Vanwege de transitiebijstorting door de werkgever is de dekkingsgraad opgehoogd, waardoor de financiële zekerheid binnen PF MSD is versterkt en de indexatieverwachting is toegenomen.

Op de vraag in Oss of de Nederlandse pensioenwetgeving wordt beïnvloed door Europa antwoordt de actuaris dat de Nederlandse pensioenwetgeving is gebaseerd op de Europese pensioenfondsen richtlijn. Deze richtlijn heeft invloed op wetgeving in alle landen.

In Haarlem wordt opgemerkt dat PF MSD voor wat betreft de dekkinggraad vaak wordt vergeleken met grote pensioenfondsen als ABP, terwijl er ook pensioenfondsen in Nederland zijn die een hogere dekkinggraad dan PF MSD hebben. De vraag wordt gesteld of PF MSD kijkt naar het beleid van die pensioenfondsen om te bezien of PF MSD daarmee zijn eigen financiële positie kan verbeteren. De actuaire licht toe dat het verschil in dekkinggraden door verschillende factoren wordt beïnvloed. Een van die factoren is de afdekking van het renterisico. Zo heeft ABP het renterisico voor een klein gedeelte afgedekt, terwijl PF MSD dit voor 65% heeft afgedekt. PF MSD kijkt weliswaar naar andere pensioenfondsen, maar houdt toch vooral vast aan zijn eigen beleid. Dit beleid komt tot stand aan de hand van uitvoerige ALM-studies die eens per 5 jaar worden uitgevoerd. Het fonds wil niet speculeren en niet op de golven binnen de financiële markten meebewegen. Naast het feit dat PF MSD een redelijk goede dekkinggraad heeft, voert het fonds een "zware" pensioenregeling uit met een goede arbeidsongeschiktheidsregeling. PF MSD voert een prudent beleid, waardoor ook in heel moeilijke periodes het fonds een relatief goede financiële positie heeft behouden. Het fonds blijft investeren in de communicatie-inspanningen om de financiële positie en het beleid van het fonds begrijpelijk over te brengen aan de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. Mercer bespreekt intern ook de diverse fondsonwikkelingen binnen haar klantenkring om van elkaar te leren.

6. Pensioencommunicatie

De heer Koning, bestuurder en tevens voorzitter van de Administratie & Communicatie Commissie (verder: A&C-commissie) gaat nader in op Pensioencommunicatie. Spreker licht toe dat het bestuur communicatie vanuit het pensioenfonds ontzettend belangrijk vindt en de nodige inspanningen verricht om deze communicatie ook begrijpelijk over te brengen aan de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. Ook in de wetgeving neemt communicatie over pensioenen een steeds belangrijker rol in. Per 1 juli 2015 is de Wet Pensioencommunicatie in werking getreden die verplicht dat de informatieverstrekking aan de deelnemer correct, duidelijk, evenwichtig en tijdig dient te zijn. Daarnaast verruimt de wet de mogelijkheden voor pensioenfondsen om informatie digitaal te verstrekken of digitaal beschikbaar te stellen en leidt deze tot een steeds verdere uitbreiding van de gegevens op het pensioenregister (www.mijnpensioenoverzicht.nl). Op de website van het pensioenregister worden zowel de AOW-rechten weergegeven als de bij PF MSD en andere pensioenuitvoerders opgebouwde en te bereiken pensioenaanspraken. In Oss wordt de vraag gesteld of de pensioengegevens op www.mijnpensioenoverzicht.nl gelijk dienen te zijn aan de gegevens op het UPO van PF MSD ingeval MSD de enige werkgever is geweest. De heer Koning geeft aan dat, de AOW-gegevens buiten beschouwing gelaten, de pensioenaanspraken in principe gelijk zouden moeten zijn, mits de gegevens van het UPO zijn geupload in www.mijnpensioenoverzicht.nl.

In 2016 heeft PF MSD onder leiding van mevrouw Boorsma (lid A&C-commissie) via zogenoemde focusgroepen onderzocht hoe de deelnemers de communicatie van het fonds waarderen. Ook is aan deze deelnemers gevraagd om individueel de volgorde van belangrijkheid door te geven. In de focusgroepen zaten uitsluitend actieve deelnemers; er waren drie groepen van circa 10 werknemers, samengesteld op basis van leeftijd (55plussers, 35-55-jarigen en 35minners). Op elke MSD-locatie (Boxmeer, Haarlem en Oss) werd dezelfde sessie gehouden. De gewezen deelnemers en pensioengerechtigden waren niet vertegenwoordigd in de focusgroepen en de heer Koning geeft aan dat zij wel nog input kunnen leveren tijdens of na afloop van deze vergadering. Ook kan later via de website van het fonds, via de button "feedback" dan wel via het contactformulier op www.pf-msd.nl, input worden geleverd. In Boxmeer wordt de suggestie gedaan om de pensioengerechtigden ook deel te laten nemen in de focusgroepen; deze suggestie zal door de A&C-commissie worden meegenomen. In Oss wordt door een van de aanwezigen opgemerkt dat de vertegenwoordiging van de gepensioneerden in de deelnemersvergadering in

Oss beperkt is. Deze spreker stelt voor om een poll te houden op de website van het fonds. Daarbij wordt gesteld dat relatief weinig gepensioneerden in Oss zijn aangezien in het verleden alleen de actieve deelnemers over gingen bij de splitsing vanuit het Akzo Pensioenfonds.

Uit de focusgroepen is naar voren gekomen dat deelnemers de informatie over de hoogte van hun pensioen het belangrijkste vinden en het liefst ontvangen de deelnemers informatie die zo beknopt mogelijk is. Deelnemers zien graag meer informatie digitaal tegemoet, maar niet alle informatie. Als de informatie digitaal wordt vertrekt dan ontvangen de deelnemers graag een versie waarin doorgeklikt kan worden naar gedetailleerdere informatie of naar informatie op de website. In het algemeen zijn de conclusies naar aanleiding van de focusgroepen dat de communicatie van PF MSD begrijpelijk is maar dat sommige communicatiemiddelen voor verbetering vatbaar zijn.

PF MSD wil graag een kort onderzoek doen onder de aanwezigen in deelnemersvergadering en de heer Koning vraagt hen door middel van de ter vergadering uitgedeelde groene, gele en rode smileys aan te geven hoe zij denken over de pensioencommunicatie en de verschillende communicatiemiddelen van het fonds. Alle feedback zal worden verzameld en meegenomen in het advies van de A&C-commissie aan het bestuur inzake het communicatiebeleid.

Er vindt vervolgens een interactieve discussie plaats en onderstaand is per communicatie-middel een korte samenvatting gegeven van de reacties c.q. vragen.

1) Beoordeling uitingen over pensioen in de Beter (het personeelsblad van MSD)

- a) De gepensioneerden, gewezen deelnemers en arbeidsongeschikte deelnemers ontvangen geen Beter; de heer Koning merkt op dat de pensioenonderwerpen/pensioenartikelen in de Beter ook op het openbare gedeelte (Documentenpagina) van de website van het fonds (kunnen) worden geplaatst.
- b) Zowel in Oss als in Haarlem wordt gevraagd of het mogelijk is om een e-mail alert te sturen indien er interessante pensioenartikelen op de website van het fonds zijn geplaatst? De heer Koning deelt mede dat deze vraag zal worden meegenomen in de A&C-commissie.
- c) De informatie in de Beter is niet altijd even sterk; een verhaal wordt begonnen en dan lijkt het of de informatie stopt (opmerking in Boxmeer).
- d) Worden de pensioenartikelen in de Beter door de werkgever of het pensioenfonds geschreven? De heer Koning licht toe dat de artikelen over pensioen door de werkgever in het licht van de arbeidsvoorwaarde "pensioen" worden opgesteld.
- e) De artikelen in de Beter triggeren om nadere specifieke informatie op te zoeken.

2) Beoordeling BeterPensioen

In Boxmeer ontvangt men de BeterPensioen graag op papier; dan kan men deze nieuwsbrief bewaren en op een later moment lezen.

In Oss heeft men geen voorkeur; de BeterPensioen kan ook via de website geprint worden.

In Haarlem merken sommige gepensioneerden op dat zij de BeterPensioen nooit hebben ontvangen.

3) Beoordeling website van het fonds

De meeste aanwezigen in zowel Boxmeer, Oss als Haarlem hebben wel eens ingelogd in "mijn pensioencijfers" (het zgn. deelnemersportaal) op de website van het fonds.

Er wordt zowel in Boxmeer als in Oss opgemerkt dat niet alle mensen een DigiD-code hebben.

Personen die geen DigiD-code hebben kunnen alsnog inloggen in het deelnemersportaal door hun deelnemersnummer in te vullen. De meesten vinden de inhoud van de website goed.

In Haarlem is een van de aanwezigen van mening dat de pensioenplanner omslachtig is voor deelnemers die parttime-werken en het pensioen op de vervroegde AOW-ingangsdatum willen laten ingaan. Deze deelnemster vindt het daarnaast vreemd dat ze zich zelf moet melden met

een verzoek tot vervroeging van het ouderdomspensioen op de AOW-ingangsdatum, terwijl naar haar mening andere pensioenfondsen het pensioen automatisch laten ingaan op de AOW-ingangsdatum. De werkwijze van de pensioenplanner zal individueel buiten de vergadering om worden toegelicht. De heer Koning licht toe dat de reglementaire standaard pensioenleeftijd in de nieuwe pensioenregeling (pensioenreglement 2014) 67 jaar is. Deelnemers kunnen ervoor kiezen om eerder met pensioen te gaan, maar zullen dit dan kenbaar moeten maken bij PF MSD. AZL kan dan vervolgens een berekening maken van de hoogte van de vervroegde pensioenuitkering. Dit staat ook in de voorloopbrief bij het jaarlijks UPO.

4) Interesse in een verkorte versie van het jaarverslag

De meerderheid heeft interesse in een verkort jaarverslag en zou een poging doen om een verkorte versie van het jaarverslag te lezen. In Boxmeer wordt de vraag gesteld of het complete jaarverslag beschikbaar blijft via de website. Dit is het geval. In Haarlem wordt tevens de vraag gesteld of de in deze vergadering gegeven presentatie van de voorzitter en de actuaire op youtube kan worden gezet of op een digitaal kanaal binnen MSD? Zo wordt het jaarverslag begrijpelijk en toegankelijk gemaakt voor de deelnemers. De suggestie om de presentaties op te nemen en op een digitaal kanaal te plaatsen zal in overweging worden genomen.

5) Beoordeling correspondentie van PF MSD

De meesten in Boxmeer en Oss vinden de correspondentie prima, sommigen laten een gele smiley zien. In Haarlem laat circa de helft van de aanwezigen een groene smiley zien en de helft een gele smiley; een enkeling toont een rode smiley.

In Boxmeer wordt de volgende opmerkingen gemaakt:

- a) er zijn medewerkers (waaronder 3 medewerkers afkomstig uit Duitsland) die geen eigen computer op het werk hebben en hun e-mails op het zakelijk e-mailadres niet lezen. De brief die in april aan alle deelnemers is verzonden over de aankondiging van de overgang naar digitale communicatie was voor de 3 Duitstalige werknemers niet begrijpelijk. Zij konden dan ook niet zelf actie ondernemen om te voorkomen dat zij hun post voortaan digitaal ontvangen.
- b) bij een uitdiensttreding komt het zakelijk e-mailadres te vervallen. Men is bezorgd dat de informatie de persoon dan niet meer bereikt. De heer Koning licht toe dat bij het vervallen van een e-mailadres de verzonden e-mail zal bouncen en dat de persoon per brief zal worden bericht. De inactieven zullen sowieso vooralsnog de informatie van het pensioenfonds per post ontvangen. Alleen voor de actieven is PF MSD gestart met digitale communicatie; stap voor stap zal steeds meer informatie digitaal verstrekt gaan worden aan de actieven.
- c) de deelnemers die met levensloop zijn, staan nog op de payroll van MSD en zijn dus officieel nog in dienst, maar hebben de informatie inzake digitale communicatie niet ontvangen. Deze deelnemers vallen naar hun idee voor wat betreft de communicatie vaker tussen wal en schip. De heer Koning deelt mede dat dit punt wordt meegenomen in de A&C-commissie.
- d) de werknemers met een prepensioen (afkomstig van SPPF) missen op hun UPO de pensioeninformatie tussen 65 en 67 jaar. Mevrouw Simons van AZL licht toe dat het UPO de informatie bevat over de prepensioenuitkering tussen 62 en 65 jaar. Op 65-jarige leeftijd eindigt de prepensioen uitkering. Voor werknemers die per 1-1-2014 zijn overgaan naar de nieuwe pensioenregeling, gaat het ouderdomspensioen in op 67 jaar. De informatie over het levenslange ouderdomspensioen op het UPO heeft betrekking op de 67-jarige leeftijd; dit is de standaard ingangsdatum van het ouderdomspensioen bij PF MSD. De (gewezen) werknemers kunnen hun ingangsdatum levenslang ouderdomspensioen vervroegen naar 65 jaar of een andere datum naar keuze (bijvoorbeeld hun AOW-ingangsdatum); het op het UPO vermelde ouderdomspensioen (met ingangsdatum 67 jaar) wordt dan wel verlaagd.

In Haarlem wordt door een van de aanwezigen, die een rode smiley heeft getoond, opgemerkt dat hij als gepensioneerde alleen de uitnodiging voor de deelnemersvergadering ontvangt en geen

overige communicatie van het fonds. Dit bevreedt de heer Koning aangezien de BeterPensioen naar alle (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden wordt gezonden en de pensioengerechtigden elk jaar een pensioenoverzicht ontvangen.

Een andere persoon doet de suggestie om in de communicatie over het toeslagbesluit kort en bondig in een tabel de dekkingsgraad en de grenzen voor wel of geen indexatie weer te geven alsmede een toelichting op de dekkingsgraadwijziging.

De heer Koning dankt de aanwezigen voor hun deelname en suggesties en vraagt eenieder ten slotte om aan het einde van de vergadering de smiley die het meest overeenkomt met de algemene waardering voor de communicatie van het fonds in te leveren bij een van de bestuurders.

Noot van het secretariaat: de totaal-uitslag van de op de drie locaties ingeleverde smileys was 30% groen (zeer positief), 66% lichtgroen (positief), 3% geel (positief noch negatief), 1% oranje (licht negatief) en 0% rood (zeer negatief).

7. Rondvraag

Er worden bij alle locaties diverse complimenten uitgesproken voor PF MSD en de verrichte inspanningen van het bestuur. Een van de sprekers in Haarlem geeft, gelet op de enorm snelle ontwikkelingen in pensioenland, het bestuur in overweging om de 5-jaarsperiode van de ALM-studie te verkorten. Tevens wordt de vraag gesteld of de Beleggingscommissie zelfstandig tussentijds wijzigingen mag uitvoeren op het beleggingsbeleid. De voorzitter deelt mede dat het bestuur overweegt om de periode van 5-jaarlijkse uitvoering van de ALM-studie te verkorten. De Beleggingscommissie mag niet zelfstandig een beleidswijziging doorvoeren; dit kan pas nadat een bestuursbesluit daartoe is genomen. Wel kunnen de Beleggingscommissie en het bestuur afwijken van het beleid, maar dan zullen zij heel goed moeten motiveren waarom zij afwijken van het beleid. Hierover zal het bestuur gevraagd of ongevraagd verantwoording afleggen aan het Verantwoordingsorgaan. Zo heeft het bestuur in 2008 om moverende redenen eenmalig afgeweken van het beleggingsbeleid en besloten om de beleggingsmix te rebalanceren.

Tot slot worden diverse vragen gesteld over persoonlijke pensioensituaties die buiten de vergadering om worden besproken.

8. Sluiting

Aan het eind van de deelnemersvergadering bedankt de voorzitter alle aanwezigen voor hun komst en ieders inbreng en suggesties.